

ELTE | TTK
TANÁRKÉPZŐ KÖZPONT

TÁJÉKOZTATÓ AZ OSZTATLAN TANÁRKÉPZÉS CSOPORTOS TANÍTÁSI GYAKORLATÁRÓL HALLGATÓKNAK, GYAKORLÓISKOLÁKNAK, EGYETEMI OKTATÓKNAK

Szerzők: Csapodi Csaba, Láng György, Szesztay Margit

A kidolgozás folyamatában részt vettek: Antalné Szabó Ágnes, Bakó Balázs, Berta Anikó, Horváth Erzsébet, Klemmné Gonda Zsuzsa, Major Éva, Salga Imre, Szabó Éva, Szalay Luca

Hatályos:

2023. október 6-tól

Jelen tájékoztató több témakörben fogalmazza meg az osztatlan tanárképzés (OTAK) csoportos tanítási gyakorlatának elvi alapjait és gyakorlati összetevőit: (1) a csoportos tanítási gyakorlat részletei, (2) a hallgató tevékenysége, (3) a gyakorlóiskola szerepe, a vezetőtanár tevékenysége, (4) az egyetemi oktató tevékenysége, (5) szervezési kérdések.

1. A csoportos tanítási gyakorlat részletei (cél, kreditérték, óraszám, tematika, értékelés)

A csoportos szaktárgyi tanítási gyakorlat a pályaszocializációs gyakorlatok után és a szaktárgyi tanítási gyakorlat előtt újabb lépcsőfokot jelent a hallgató tanárrá válásának folyamatában. A csoportos tanítási gyakorlat **célja** a fokozatos felkészítés a tanulási folyamatok tervezésére és irányítására, a szaktárgy tanítására; tapasztalatszerzés mikrotanítás keretében a tanulók (ezen belül a különleges bánásmódot igénylő tanulók) nevelésével-oktatásával, szaktárgyi tanórai és tanórán kívüli tevékenységek során.

A csoportos tanítási gyakorlat **kreditértéke**: szakonként 3 kredit. A csoportos tanítási gyakorlat ajánlott féléve: 6/7. félév. Budapesten a hallgató választhatja ki jelentkezőskor, hogy melyik szakján melyik félévben szeretné végezni a gyakorlatot, Szombathelyen a BDPK osztja be a hallgatókat.

A csoportos tanítási gyakorlat **időtartama**: félévente 28 kontaktóra, a gyakorlati kurzus keretében részben egyetemen szervezett, részben iskolai tevékenység, és további hallgatói munkaórákban egyéni és kiscsoportos hallgatói feladatvégzés történik. Az alábbi táblázatban található tematika a 28 kontaktórából 24 kontaktórára (12 darab 2x45 perces alkalomra) javasol tevékenységet és témát. A fennmaradó 4 kontaktórában a hallgatók egyénileg vagy kiscsoportban személyesen vagy online konzultálnak az egyetemi oktatóval, vagy a vezetőtanárral: közösen tervezik és értékelik a mikrotanítást. A féléves 28 kontaktórán túl további munkaórákban a hallgatók egyénileg készülnek, egyéni és csoportos feladatokat oldanak meg: pl. a mikrotanítás tervezését, az iskolai dokumentumok megismerését és elemzését, a reflexióval kapcsolatos egyéni feladatokat.

Alkalom	Tevékenység	Témakör, fókusz
1.	Egyetemi (vagy iskolai szakos munkaközösségi) foglalkozás.	Összkép a kurzusról, a hospitálások fókuszai, a csoportos mikrotanítás beosztása, lehetséges célok és témák.
2-3-4.	Csoportos iskolai szakos munkaközösségi foglalkozások, a taneszközök és a tervezési dokumentumok megismerése. Hospitálás szaktárgyi órákon és ezek megbeszélése.	Digitális és hagyományos taneszközök. Tevékenységek központú tanítás. Az órai tervezés irányelvei, keretei.
5.	Egyetemi (vagy iskolai szakos munkaközösségi) foglalkozás.	A mikrotanítások tervezése.
6-7-8.	Hospitálás abban az osztályban, ahol a mikrotanítás lesz. Szakos mikrotanítások és ezek megbeszélése.	A tanított órák célját, témaköreit a vezetőtanár irányításával határozzák meg a csoportok.
9.	Egyetemi (vagy iskolai szakos munkaközösségi) foglalkozás.	Reflexió a mikrotanításokra és a differenciálás lehetőségei.
10-11.	Csoportos iskolai konzultáció vezetőtanárral vagy más pedagógussal a különleges bánásmódot igénylő gyerekekről, esetek megbeszélése. Hospitálás SNI, BTMN és differenciálás fókusszal.	Különleges bánásmódot igénylő gyerekek A differenciálás lehetséges módjai
12.	Egyetemi (vagy iskolai szakos munkaközösségi) foglalkozás.	Reflexió a gyakorlat egészére.

A csoportos tanítási gyakorlat **tematikája**: a táblázatban sárgával kiemelt sorok az egyetemen szervezett csoportos tevékenységekre tesznek javaslatot. Ugyanakkor az iskolai foglalkozásokon is célszerű részt venniük az egyetemi oktatóknak. Amely szakon nincs kapacitás az egyetemi foglalkozások megtartására, ott a szakkal egyeztetve az iskolai szakos munkaközösségből egy megbízott vezetőtanár is tarthatja a sárgával kiemelt csoportos foglalkozásokat. A sárga jelölés nélküli sorok a gyakorlóiskolában vagy a partneriskolában végzendő tevékenységeket írják le.

A táblázatban javasolt beosztástól és tematikától el lehet térni a gyakorlatszervező TKK-val/BDPK-val és az iskolával egyeztetve. Azokon a kis létszámú tanári szakokon, ahol a hallgatók létszáma kevesebb, mint 6 fő, a hallgatók önállóan 1-1 teljes órát vagy részórát is tarthatnak, továbbá a mikrotanítások helyett szaktárgyi hospitálást vagy szakos iskolai munkaközösségi foglalkozást is lehet szervezni.

A csoportos tanítási gyakorlat **értékelése**: az értékelésről a vezetőtanár és az egyetemi oktató közösen dönt, de a vezetőtanár véleménye a mérvadó, hiszen ő tudja jobban nyomon követni a jelölt részvételét és fejlődését. Az értékeléshez javasolt az alábbi táblázatban szereplő szempontok mentén végiggondolni, hogy mely területeken mutatott a hallgató kiemelkedő, megfelelő, illetve fejlesztendő teljesítményt. Ahogy a táblázat is mutatja, az értékelésnél a jelölt felelős részvétele, megbízhatósága, nyitottsága, együttműködésre való hajlama, megfigyelő képessége, és önreflexióra való készsége számít a leginkább. Ezekon kívül a sikeres óravezetéshez szükséges szakmai tudás is elvárható, míg a didaktikai-módszertani eszköztár még valószínűleg fejlesztendő terület. A fentiekon kívül az óravezetés értékelésénél alapvető szempont lehet még az egész csoportra és az egyénekre való egyidejű figyelés, a tanári kommunikáció, és az optimális csoportléghőmérséklet megteremtése. További szempont lehet még a korosztályi sajátosságok figyelembevétele, és a differenciálás, különös tekintettel a SNI és BTMN tanulókra.

Értékelőtábla

szempontok	kiemelkedő	megfelelő	fejlesztendő	megjegyzés
1. Az egyetemi és munkaközösségi foglalkozásokon való aktív részvétel				
2. Hospitálási napló készítése, megkülönböztetve a <i>megfigyeléseket</i> és a <i>reflexiókat</i>				
3. Aktív és együttműködő részvétel a mikrotanítás tervezésében				
4. Az óravezetés tudatossága és határozottsága a mikrotanítás során				
5. A kitűzött célok megvalósítása a mikrotanítás során				
6. A társak munkájára való konstruktív visszajelzések megfogalmazása				
7. Nyitottság a vezetőtanár és társak visszajelzéseire, képesség az önreflexióra és fejlődési célok kitűzésére				

2. A hallgató tevékenysége a csoportos tanítási gyakorlat során

A hallgatói kontaktóra-terhelés a gyakorlat során összesen 28 óra: 16 óra gyakorlóiskolában, 8 óra egyetemen, 4 óra konzultáció oktatóval, vezetőtanárral. A szaktól függően eltérhet a gyakorlóiskolában és az egyetemen töltött kontaktórák aránya. Ha a tanszék nem tudja biztosítani az egyetemi órákat, a 8 egyetemi óra tartalmát a gyakorlóiskolák is szervezhetik.

A hallgatói tevékenység típusai:

- szaktárgyi munkaközösség tevékenységének megismerése,
- taneszközök és tervezési dokumentumok megismerése,
- szaktárgyi hospitálás és megbeszélés,
- csoportos (vagy egyéni) mikrotanítás tervezése,
- legalább egy mikrotanításban való részvétel,
- reflexió a mikrotanításokra,
- önértékelés és záróreflexió a gyakorlat egészére.

Főbb témakörök, a hospitálás és a tervezés ajánlott fókuszai:

- tevékenységközpontú tanítás,
- digitális és hagyományos taneszközök,
- sajátos nevelési igényű gyerekek,
- differenciálás a tanórán.

A kurzus követelményei:

- A fent említett tevékenységekben való aktív részvétel.
- Az igazolólap vezetése.
- Portfólió készítése az alábbi tartalmakkal:
 - megfigyelési jegyzetek a munkaközösségi foglalkozásokról,
 - hospitálási napló,
 - csoportos óraterv és reflexiók,
 - szakmai megbeszélések összefoglalói,
 - önértékelés és záróreflexió.

3. A gyakorlóléhely (munkaközösségek és vezetőtanárok) szerepe és feladata a csoportos tanítási gyakorlat során

A csoportos tanítási gyakorlat gyakorlóléhelyen zajló foglalkozásai mind a szervezést, mind a tanulás formáját illetően kétféle foglalkozásból állnak.

1. A hallgatói **csoport egészének részvételével** (nagy létszámú szakok esetében 12-16 fő) a gyakorlóléhely szakos munkaközössége vagy adott szakos tanári közössége szervezésében valósulnak meg azok a foglalkozások, amelyek célja az iskolában használatos tervezési dokumentumok, taneszközök megismerése, továbbá ezek alkalmazásának megfigyelése a hospitálások, és azok megbeszélése során (2-3-4. alkalom). Szintén az egész csoport részvételével nyílnak lehetőség az intézményben az egyéni bánásmód, a differenciálás lehetőségeit közösen áttekinteni az iskola nevelő-támogató szakembereinek

támogatásával (iskolapszichológus, fejlesztő- és gyógypedagógus) esettanulmányokon és a kapcsolódó hospitálásokon keresztül (10-11. alkalom).

2. A gyakorlat másik fő része a mikrotanításokhoz kötődik, amikor egy-egy vezetőtanár irányítása mellett **egy-egy kisebb csoport tagjai** (2-8 hallgató) először megfigyeléseket végeznek azokban az osztályokban, tanulói csoportokban, ahol majd a mikrotanítást végzik, közösen készülnek fel a tanítási szakaszra, azokon, illetve a követő megbeszéléseken együttesen vesznek részt (6-7-8. alkalom).

Munkaközösségi szinten szervezett feladatok: az 1. pontba tartozó csoportos gyakorlati tevékenységek megszervezése, vezetése, lebonyolítása

A teljes hallgatói csoport számára szervezett alkalmak során a szakos munkaközösség által kiválasztott vezetőtanár(ok) tartanak foglalkozásokat, a hallgatói aktivitáson és tevékenységeken alapuló ismeretbővítő foglalkozásokat és óralátogatásokat az alábbi témákban vagy azok egy részében:

A 2-3-4. alkalom során:

- a gyakorlólhely rövid bemutatása (pl. az oktatási szerkezet és abban a tantárgy helye),
- a pedagógiai programból a legfőbb pedagógiai célkitűzések bemutatása (pl. tehetséggondozás), és a hallgatók szakjához relevánsan kapcsolódó részek áttekintése,
- a NAT, a választott keretanterv és a helyi tanterv viszonyának a bemutatása (pl. óraháló, a tanterv struktúrája, néhány kiemelt rész közös elemzése, használata a tanmenetkészítésben és az óratervezésben),
- az iskolában használt tanmenetek és használatuk megismerése,
- a különböző tanulói munkaformák rendszerezése (frontális, társas, kooperatív, egyéni, projekt) és a gyakorlatban, hospitálások során történő megismerése,
- az iskolában használt taneszközök megismerése és használatának megfigyelése:
 - nyomtatott tankönyvek és munkafüzetek, tanulói segédletek,
 - az iskolában gyakran használt digitális platformok és IKT-eszközök,
 - szemléltető eszközök, laborok, szertárak,
- betekintés a gyakorlólhely értékelési rendszerébe (pl. a pedagógiai program erre vonatkozó fejezetén keresztül).

A 10-11. alkalom során:

- a hallgatók elsősorban esetmegbeszélés majd ezt követő hospitáláson keresztül betekintést nyernek az egyéni tanulási utak támogatásának lehetőségeibe, ezen keresztül a
 - a tehetséggondozásba,
 - fejlesztés és felzárkóztatás intézményi kultúrájába (SNI, BTMN).

A vezetőtanár tevékenysége: felkészítés a mikrotanításra, és az azt követő reflektív megbeszélések vezetése, irányítása (2. pontban szereplő kiscsoportok, 2-8 fő)

A csoportos gyakorlat másik fő fókuszja a hallgatók bekapcsolódása a tanítás folyamatába. A kisebb, 2-8 fős hallgató csoportok tevékenységét egy, a hallgatók szakjával megegyező szakos vezetőtanár irányítja.

Ennek részeként először egy hospitáláson, és az azt követő megbeszéléseken megismerik annak a csoportnak a legfőbb jellemzőit, ahol a mikrotanítási tevékenységet végezni fogják. A vezetőtanár útmutatása mellett képet

kapnak a csoport tantervéről és tanmenetéről, az adott témakör főbb tanulási céljairól, a tanulók addig elért tanulási eredményeiről.

A mikrotanítási tevékenység egy kb. 10-15 perces órarészlet/foglalkozás önálló vagy párban történő megtartását, levezetését jelenti. Nem az időtartam a fontos a tervezés során, egy adott tanítási egység megtervezését és megvalósítását kell elvégezni.

Néhány javaslat a mikrotanítás során végzendő tevékenységekre:

- fogalom, ábra, jelenség, szabály magyarázata, szemléltetése,
- (gyakorló) feladat közös megoldása,
- játék levezetése,
- kísérlet, forrás, műalkotás bemutatása,
- egyéni, páros vagy csoportos feladat kiadása, a megoldás követése, és közös megbeszélése.

A hallgató csak vezetőtanár jelenléte mellett végezheti a tanítási tevékenységet. Ennek során a vezetőtanár lehet csak megfigyelő, de megegyezés szerint bekapcsolódhat az órába, vagy a hallgatóval közösen is vezetheti az órarészletet. A hallgatók párban is megtarthatják az órarészletet, ebben az esetben meg kell tervezni az egyes hallgatók pontos feladatát. Elképzelhető olyan megoldás is, hogy a tanulócsoportot több részre osztják, és a kisebb csoportokkal egy időben különböző hallgatók foglalkoznak. Ebben az esetben a tervezéskor figyelembe kell venni, hogy mekkora tér áll rendelkezésre a különböző csoportokban folyó tanításhoz ahhoz, hogy a hallgatók és a csoportok egymást ne zavarják, és arra is figyelni kell, hogy a vezetőtanár ebben az esetben nehezebben tudja megfigyelni a párhuzamosan folyó hallgatói tevékenységeket.

A vezetőtanár segíti a hallgatót a megfelelő órarészlet kiválasztásában és megtervezésében. A hallgató az órarészlet megtartása előtt (a közösen megbeszélte határidőig) bemutatja a vezetőtanárnak a tanítási tervezetet úgy, hogy a vezetőtanárnak az óra előtt legyen alkalma arra reflektálni, illetve a hallgatónak az esetleges módosításokat elvégezni. A vezetőtanár támogatja a hallgatót a szükséges taneszközök kiválasztásában, előkészítésében (tankönyv, munkafüzet, tanulói segédlet, kiosztandó anyagok, online taneszköz, kísérleti eszköz, szemléltető eszköz, sokszorosítás, digitális, illetve okoseszköz), és azok értő használatában.

Minden órarészlet megtartását reflektív megbeszélés követ, ahol a hallgató részben a saját nézőpontjából értékeli, elemzi a tevékenységét, másrészt a vezetőtanár megfigyelései és kérdései alapján reflektál mind a tervező mind a tanítási munkájára.

A csoportos gyakorlat ezen részénél ajánlott, hogy az egy vezetőtanárhoz beosztott hallgatók minél több előkészítő és reflektív megbeszélésen közösen vegyenek részt, sőt egymás óráit is látogassák, hiszen a gyakorlat célja a minél szélesebb körű tapasztalatszerzés, illetve a szakmai véleményformálásban, a reflektálásban történő fejlődés is.

A vezetőtanár a félév végén az egyetemi oktatóval közösen értékeli a hallgatók munkáját.

4. Az egyetemi oktató tevékenysége a csoportos tanítási gyakorlat során

A csoportos tanítási gyakorlat előkészítéseként az egyetemi oktató a félév elején felveszi a kapcsolatot a gyakorlóiskola szakos munkaközösség-vezetőjével, és az adott hallgatói csoportra szabva átbeszéli a gyakorlat menetét. Közösen döntenek az optimális csoportbeosztásról is (pl. hospitálások és mikrotanítások száma, párhuzamos hospitálások ill. mikrotanítások szükségessége, további pedagógusok esetleges bevonása).

Összkep a csoportos tanítási gyakorlatról (1. alkalom)

A tanárjelöltek összképet kapnak a gyakorlat menetéről és a kurzus követelményeiről. Átbeszélnek az óralátogatások céljait, lehetséges fókuszait és szabályait. Képet kapnak a csoportos óratervezésről, a közös mikrotanítás szabályairól, és az ezekben rejlő fejlődési lehetőségekről.

Munkaközösségi foglalkozások és szaktárgyi hospitálás az iskolában (2-3-4. alkalom)

Az alkalmak tartalmáról részletek a 3. pontban olvashatók. Amennyiben lehetséges, az oktató is részt vesz a foglalkozásokon és hospitáláson, de csak mint megfigyelő van jelen.

A mikrotanítások tervezése (5. alkalom)

Az 5. alkalom előtt az egyetemi oktató egyeztet a gyakorlóiskolai vezetőtanárral/vezetőtanárokkal, közösen véglegesítik a csoportbeosztást a mikrotanításhoz, az órák tematikáját. Az 5. alkalom során az egyetemi oktató a hallgatókkal megbeszéli a csoportos óratervezés lépéseit, az órák lehetséges céljait és a közös óravezetés alternatíváit.

Iskolai hospitálás és mikrotanítások (6-7-8. alkalom)

Az alkalmak tartalmáról részletek a 3. pontban olvashatók. Az oktató is részt vesz egy-egy hospitáláson és mikrotanításon, hogy végig tudja kísérni a tanárjelöltek tanulási folyamatát.

Reflexió a mikrotanításokra és a differenciálás lehetséges módjait (9. alkalom)

A 9. alkalom előtt az egyetemi oktató egyeztet a gyakorlóiskolai vezetőtanárral/vezetőtanárokkal, különösen akkor, ha nem tudott részt venni a mikrotanításokon. A 9. alkalom során az oktató segíti a jelölteket abban, hogy összegezzék az eddig tapasztaltakat. Kinek milyen élmény volt a mikrotanítás? Mi az, ami jól ment? Mi volt a legnagyobb kihívás? Mit tanultak abból, hogy egymást is megfigyelhették tanári szerepben? Mi az, amit legközelebb másként csinálnának? Milyen eszköztár segíti a differenciálást a gyakorlatban?

A különleges bánásmódot igénylő gyerekek támogatása (10-11. alkalom)

Az alkalmak tartalmáról részletek a 3. pontban olvashatók. Amennyiben lehetséges, az oktató is részt vesz az iskolai foglalkozásokon.

Reflexiók a gyakorlat egészére (12. alkalom)

Az oktató lehetőséget biztosít arra, hogy a tanárjelöltek reflektáljanak az iskolában szerzett tapasztalatokra, összegezzék, hogy mit tanultak a csoportos tanítási gyakorlatból.

Az egyetemi oktató a félév végén a vezetőtanárral közösen értékeli a hallgatók munkáját.

5. A csoportos tanítási gyakorlat szervezési kérdései

A csoportos tanítási gyakorlat meghirdetése: a szakot gondozó intézet/tanszék a tárgyhoz órarendbe építve heti 2 órás (2x45 perces), min. 12 fős, max. 16 fős kurzus(oka)t hirdet meg a szakmódszertan oktatójához kapcsolva, vagy 12 főnél kevesebb hallgató esetén a gyakorlatra jelentkezők száma adja a kurzus létszámát. A hallgató szakonként külön félévben végez egy-egy 3 kredités tanítási gyakorlatot. Amely szakon több gyakorlati kurzust hirdetnek meg, ott a hallgató a saját órarendjéhez leginkább illeszkedő gyakorlati kurzust veszi fel. A tanítási gyakorlat részben iskolai, részben egyetemi tevékenység a gyakorlati kurzus órarendben rögzített, heti 2 órás időszámban. A gyakorlatot a hallgatók elsősorban a gyakorlóiskolákban és szükség szerint a partnerintézményekben végzik olyan heti 2 órás időszámban, amikor fogadni tudják a hallgatókat heti rendszerességgel az iskolában. A gyakorlóhelyet a TKK/BDPK szervezi, előzetesen egyeztetve a szakokkal. A hallgatók lehetőség szerint az 5–8. és a 9–12. évfolyamon is végeznek csoportos tanítási gyakorlatot, ha ezt a szak lehetővé teszi.

A félév elején a gyakorlóhely értesül a várható hallgatói csoportok számáról és azok létszámáról. Ennek ismeretében a tanárképzési igazgatóhelyettes ill. koordinátor irányításával a munkaközösségvezetők ill. szakcsoportvezetők megtervezik, hogy a csoportos tanítási gyakorlatban az adott félévben a kurzus tematikájából mely vezetőtanárok mely feladatok, részek vezetését látják el (pl. tanszékzelemezés, tervezési dokumentumok, mikrotanítások). Ez a fajta gyakorlatszervezés azokon a szakokon elsődleges, ahol nagy létszámú hallgatói csoportok érkeznek, és nagyobb létszámú szakos munkaközösség dolgozik. Értelemszerűen a szervezésben nagyfokú rugalmasság szükséges mind hallgatói, mind a szakos vezetőtanári létszámtól függően.

Az egyetemi oktató és a vezetőtanár mindig az adott hallgatói csoportra szabva, a rendelkezésre álló keretek között döntenek a tanítási gyakorlat menetéről és a kisebb, 2-4 fős hallgatói csoportok kialakításáról. Fontos, hogy a mikrotanítást megelőzze legalább egy hospitálási alkalom, és hogy mindegyik hallgatónak lehetősége legyen legalább egy órarész tervezésére és tanítására. Kisebb létszámú csoport esetében a hallgatók több órarészt is taníthatnak vagy akár két hallgató is tarthat egy órát. Nagyobb létszámú csoportoknál akár négyen is tarthatnak egy órát. Amennyiben az iskolában adott a lehetőség, akkor egy időszámban több vezetőtanár bevonásával, több osztályban is lehet a 6-7-8. alkalmat tartani. Ha van rá lehetőség, akkor egy osztályt többfelé lehet bontani és a hallgatók párhuzamosan is tarthatnak órát kisebb csoportoknak.